

УДК 343.137

Повзик Євген Вікторович

кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Повзык Евгений Викторович

кандидат юридических наук, ассистент кафедры уголовного процесса и оперативно-розыскной деятельности Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Povzyk Yevhen

Candidate of Law Science, Assistant of the Department of Criminal Process and Operatively-Search Activity Yaroslav Mudryi National Law University

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СУДОМ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ
ОСОБЕННОСТИ РАССМОТРЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ О
ПРИМИРЕНИИ
FEATURES OF CONSIDERATION OF THE RECONCILIATION
AGREEMENT**

***Анотація.** Автором здійснено аналіз діяльності суду у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення. Особливості розгляду угоди у підготовчому провадженні, якщо угоду було укладено на стадії досудового розслідування. Як правило, на цій стадії кримінального процесу суду не надаються матеріали кримінального провадження, окрім угоди, обвинувального акту, розписки про отримання копії обвинувального акту та реєстру матеріалів досудового розслідування. Це, у свою чергу, ускладнює перевірку угоди на відповідність вимогам закону та не дає можливості пересвідчитися у правильності її укладення. Якщо ж в угоді*

наявні недоліки, які за своїм змістом не є суттєвими, правильним видається надання судом можливості сторонам уточнення укладеної угоди, внесення відповідних змін до її змісту, які не можуть стосуватися кваліфікації кримінального правопорушення, щодо якого було укладено угоду, сформульованої підозри чи обвинувачення.

В роботі розглянуто процесуальні дії, які суд зобов'язаний здійснити перед прийняттям процесуального рішення стосовно угоди про примирення (вирок на підставі угоди чи ухвала про відмову в затвердженні угоди). Такі дії спрямовані на перевірку добровільності укладення угоди і усвідомлення сторонами угоди її наслідків. Таким чином, предмет кримінального процесуального пізнання суду при розгляді угоди, на відміну від загального порядку судового розгляду кримінального провадження, обмежено дослідженням обставин, які стосуються змісту угоди та порядку її укладення. Така обмеженість пізнавальної діяльності суду може бути пояснена специфікою порядку застосування угод у кримінальному провадженні, пріоритетне значення в якому надається досягненню сторонами консенсусу, що визнається юридично значущим вирокom суду. Однак, вирішуючи питання які мають значення для перевірки угоди, суд має керуватися внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на тих фактичних даних, що з'ясовано ним в судовому засіданні і які у своїй сукупності надають можливість ухвалити справедливе рішення.

Ключові слова: угода, угода про примирення, процесуальний порядок, судовий розгляд.

Аннотація. Автором осуществлен анализ деятельности суда в уголовном производстве на основании соглашения о примирении. Особенности рассмотрения соглашения в подготовительном производстве, если соглашение имело место на стадии досудебного расследования. Как правило, на этой стадии уголовного процесса суду не предоставляются материалы уголовного производства, кроме соглашения, обвинительного

акта, расписки о получении копии обвинительного акта и реестра материалов досудебного расследования. Это, в свою очередь, усложняет проверку соглашения на соответствие требованиям закона и не дает возможности убедиться в правильности ее заключения. Если в соглашении есть недостатки, которые по своему содержанию не являются существенными, представляется правильным предоставление сторонам возможности уточнения соглашения, внесение соответствующих изменений в ее содержание, которые не могут касаться квалификации уголовного правонарушения в отношении которого было заключено соглашение, сформулированного подозрения или обвинения.

В работе рассмотрены процессуальные действия, которые суд обязан осуществить перед принятием процессуального решения относительно соглашения о примирении (приговор на основании соглашения или определение об отказе в утверждении соглашения). Такие действия направлены на проверку добровольности заключения соглашения и понимания сторонами соглашения ее последствий. Таким образом, предмет уголовного процессуального познания суда при рассмотрении соглашения, в отличие от общего порядка судебного рассмотрения уголовного производства, ограничено исследованием обстоятельств, которые касаются содержания соглашения и порядка его заключения. Такая ограниченность познавательной деятельности суда может быть объяснена спецификой порядка применения соглашений в уголовном производстве, приоритетное значение в котором отдается достижению сторонами консенсуса, который приговором суда признается юридически значимым. Разрешая вопросы, имеющие значение для проверки соглашения, суд должен руководствоваться внутренним убеждением, которое обосновывается на фактических данных исследованных им в судебном заседании и которые в своей совокупности дают возможность принять справедливое решение.

Ключевые слова: соглашение, соглашение о примирении, процессуальный порядок, судебное рассмотрение.

Summary. The author conducts an analysis of the activities of the court in criminal proceedings on the basis of the reconciliation agreement. Features of consideration of the agreement in the preparatory proceedings, if the agreement took place at the stage of pre-trial investigation. Usually at this stage of the criminal process, the court does not include criminal proceedings, besides the agreement, the indictment, a receipt for the copy of the indictment and register of materials pre-trial investigation. This, in turn, complicates the verification of the agreement in compliance with the requirements of the law and makes it impossible to verify the correctness of its conclusion. If the agreement has flaws, which by their nature are not significant, it seems right that the ability of the parties clarify the agreement, making the appropriate changes in its content, which may not relate to the qualification of the criminal offence in respect of which an agreement was concluded, articulated suspicion or accusation.

The paper discusses procedural steps that the court must carry out before making procedural decision on the reconciliation agreement (the sentence on the basis of the agreement or determination about refusal in adoption of the agreement). Such actions are conducted to test the voluntariness of the agreement and understanding of the parties to the agreement of its consequences. Thus, the subject of the criminal procedural knowledge of the court in consideration of the agreement, in contrast to the General procedure for judicial review of criminal proceedings, limited to the investigation of the circumstances that relate to the content of the agreement and its conclusion. This limitation of the cognitive activity of the court can be explained by the specifics of the application of agreements in criminal proceedings, the priority which is given to the parties reached a consensus that the verdict as being legally significant. Resolving issues of importance to check the agreement, the court should be guided by inner

conviction, which is grounded on the evidence studied in the court session and which together provide an opportunity to make a fair decision.

Key words: *agreement, the agreement on reconciliation, procedure, judicial review.*

Постановка проблеми. Гарантії дотримання прав підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого формуються низкою факторів, визначальне значення серед яких відіграє передбачений законом порядок застосування угоди про примирення, який має бути впорядкований, деталізований, що забезпечує прозорість та зрозумілість цієї процедури. Це, у свою чергу, актуалізує дослідження порядку розгляду судом угоди примирення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо особливостей правового регулювання та порядку застосування інституту угоди розглянуто у роботах Л. В. Головка [1], Л. М. Лобойка [2], Р.В. Новака [3], П. В. Пушкаря [4], І. А. Тітко [5], Тюріна [6] та інших вчених. Але, не зважаючи на достатню наукову дослідженість інституту угод, залишаються окремі питання, які неоднозначно вирішуються на практиці при здійсненні судового розгляду угоди про примирення та потребують наукового аналізу.

Мета статті. Здійснити аналіз кримінального процесуального законодавства, що регулює підстави та процесуальний порядок здійснення кримінального провадження на підставі угоди про примирення, акцентувати увагу на проблемних аспектах його застосування та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо діяльність суду у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення. Відповідно до ч. 5 ст. 469 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) угоду про примирення може бути укладено в будь-який момент після повідомлення особі про підозру та до виходу суду до нарадчої кімнати для

ухвалення вироку. Якщо ж угоду укладено під час досудового розслідування, то її розгляд здійснюється в підготовчому провадженні. З огляду на це, необхідно зазначити, що КПК, на жаль, не передбачив порядку підготовчого судового засідання в цій категорії кримінальних проваджень, хоча й, безумовно, він відрізняється суттєвою специфікою порівняно із загальним порядком підготовчого провадження, передбаченого ст. 314 КПК. Певною мірою ця прогалина законодавчого регулювання усунута Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) у Інформаційному листі від 15.11.2012 р. «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» [7], Інформаційному листі від 05.04.2013 р. «Про доповнення до Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» [8], «Узагальненні судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод» від 22 січня 2014 р. [9] та Постанові Пленуму ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015 «Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод» [10].

Зі змісту ст. 31 та ч. 3, 4 ст. 469 КПК вбачається, що судове провадження на підставі угоди здійснюється одноособово, за винятком випадку, передбаченого ч. 9 ст. 31 КПК, коли кримінальне провадження здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів. Визначення судді здійснюється згідно зі ст. 35 КПК автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів кримінального провадження.

Головуючий отримує обвинувальний акт, угоду про примирення за контрольним журналом судових справ та інших матеріалів, переданих для розгляду судді, та не пізніше п'яти днів після дати надходження до його провадження відповідного матеріалу має прийняти рішення (постановити

ухвалу) про призначення підготовчого судового засідання, визначити дату, час та місце його проведення про що секретар судового засідання повідомляє сторін угоди та інших учасників судового провадження. Повідомлення про виклик до суду надсилаються не пізніше ніж за п'ять днів до дати призначення підготовчого судового засідання.

Необхідно зазначити, що перевіряючи угоду у підготовчому судовому провадженні, суд, за загальним правилом, не має перед собою матеріалів кримінального провадження, адже йому в цій стадії кримінального процесу надаються лише обвинувальний акт, угода, розписка про отримання копії обвинувального акту та реєстр матеріалів досудового розслідування. Тому для ухвалення вироку на підставі угоди з метою перевірки її вимогам закону суду необхідні матеріали кримінального провадження, які він має право витребувати. Проте, як свідчить правозастосовна практика, суди майже не витребують матеріали досудового розслідування. У зв'язку з цим, доречно звернути увагу на позицію ВССУ, який вказує на необхідність витребування документів, поданих сторонами під час досудового розслідування. Крім цього, певні складнощі в правозастосовній практиці виникають у зв'язку з прямою заборонаю направляти до суду будь-які документи окрім обвинувального акту та додатків до нього (ч. 4 ст. 291 КПК) та відсутністю виключень з цього правила у зв'язку з провадженням на підставі угод.

Участь сторін угоди під час її розгляду в підготовчому судовому засіданні відповідно до ч. 2 ст. 474 КПК є обов'язковою. Неприбуття для участі у судовому засіданні інших учасників судового провадження, належним чином повідомлених про дату, час і місце проведення підготовчого судового засідання, не перешкоджає його проведенню. В разі якщо у судовому засіданні не прибули сторони угоди або одна зі сторін, головуєчий має відкласти судові засідання, призначити дату нового засідання і вжити заходів для забезпечення прибуття цих осіб до суду. В разі, коли сторони угоди з'явилися, судовий розпорядник роздає особам, які

беруть участь у підготовчому провадженні, пам'ятку про їхні права та обов'язки, передбачені КПК. Після ознайомлення зазначених осіб із пам'яткою головуєчий з'ясовує, чи зрозумілі їм їхні права та обов'язки, за необхідності додатково роз'яснює їх.

Судове засідання розпочинається з оголошення прокурором обвинувального акта. Головуючий надає слово прокуророві для оголошення ним короткого або повного (якщо надійшло клопотання про оголошення повного тексту) змісту обвинувального акта. Після цього головуєчий, встановивши особу обвинуваченого, роз'яснює йому суть обвинувачення і запитує, чи зрозуміле йому обвинувачення, чи визнає він себе винним. Якщо після роз'яснення суті обвинувачення обвинувачений заперечує проти затвердження угоди, вона не може бути затверджена. У такому випадку суд постановляє ухвалу про закриття судового провадження у кримінальному провадженні на підставі угоди (ухвала про відмову в затвердженні угоди).

Після проведення вище зазначених дій головуєчий, оголосивши текст угоди, відповідно до ч. 4 ст. 474 КПК має з'ясувати в обвинуваченого, чи повністю він розуміє:

1) права, надані йому законом, а саме: право на справедливий судовий розгляд, під час якого сторона обвинувачення зобов'язана довести кожную обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують; права мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення; права мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно; права допитувати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подавати клопотання про виклик свідків і подавати докази, що свідчать на його користь;

2) наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені ст. 473 КПК. Однак, на нашу думку, суд повинен з'ясувати розуміння обвинуваченим не лише тих наслідків, що закріплені ст. 473 КПК, але й ті,

що можуть негативно вплинути на його положення у зв'язку із затвердженням цієї угоди. На практиці зустрічаються спроби вирішення сторонами угоди вказаних питань. Так, у кримінальному провадженні № 1-кп/644/195/16 сторони угоди дійшли згоди щодо покарання, яке повинен понести обвинувачений разом з конфіскацією транспортних засобів та інших засобів вчинення злочину [11]. Однак, видається, що відповідно до глави 35 КПК таке вирішення долі речових доказів не може бути предметом домовленостей сторін угоди. Це питання вирішується лише судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження (ч. 9 ст. 100 КПК). Водночас, про можливість такої конфіскації речових доказів при затвердженні угоди обвинувальним вироком суду, вважаємо, обвинуваченому необхідно роз'яснювати під час судового розгляду угоди;

- 3) характер кожного обвинувачення;
- 4) вид покарання й інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом.

Отже, перед прийняттям процесуального рішення стосовно угоди суд відповідно до ст. 474 КПК повинен здійснити процесуальні дії, спрямовані на перевірку ним добровільного характеру угоди і усвідомлення сторонами угоди її наслідків. Таким чином, предмет кримінального процесуального пізнання суду при розгляді угоди, на відміну від загального порядку судового розгляду кримінального провадження, обмежено дослідженням обставин, які стосуються змісту угоди та порядку її укладення. Така обмеженість пізнавальної діяльності суду може бути пояснена специфікою порядку застосування угод у кримінальному провадженні, пріоритетне значення в якому надається досягненню сторонами консенсусу, що визнається юридично значущим вироком суду.

Якщо ж в угоді наявні недоліки, які за своїм змістом не є суттєвими, зокрема угода вміщує суперечності, неточності, що обумовлено, переважно, правовою необізнаністю сторін, з огляду на заборону, передбачену ч. 8

ст. 474 КПК, щодо повторного звернення з угодою в одному кримінальному провадженні правильним видається надання судом можливості сторонам уточнення укладеної угоди, внесення відповідних змін до її змісту. При цьому такі зміни мають бути погоджені між сторонами, відображені в журналі судового засідання, технічному записі та судовому рішенні [10]. Однак, на нашу думку, такі зміни змісту угоди не можуть стосуватися кваліфікації кримінального правопорушення, щодо якого було укладено угоду, сформульованої підозри чи обвинувачення.

Вирішуючи питання, що мають значення для перевірки угоди, суд має керуватися внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на тих фактичних даних, що з'ясовано ним в судовому засіданні і які у своїй сукупності надають можливості ухвалити справедливе рішення. Суд повинен бути переконаний у тому, що правопорушення вчинено саме тією особою, яка уклала угоду, що відбулося примирення і особа розуміє наслідки застосування цієї процедури, а також бажає цього, що її дії правильно кваліфіковано і угоду складено відповідно до її волевиявлення.

У зв'язку з цим особливого значення набуває повнота дослідження таких обставин. В цьому контексті слід зазначити, що вище наведені обставини, які за змістом КПК повинен з'ясувати суд, на нашу думку, не є достатніми для виключення можливої помилки при оцінці укладеної угоди і добровільності позиції обвинуваченого.

Відповідно до принципу презумпції невинуватості, вина підозрюваного, обвинуваченого повинна бути належним чином доведена, а сама угода повинна відповідати фактичним обставинам, які встановлено під час здійснення досудового провадження. Тому при оцінці змісту угоди судом крім її добровільності та відповідності вимогам закону, суд має оцінити також її відповідність зібраним у кримінальному провадженні доказам та встановленим обставинам вчиненого правопорушення,

правильність його кваліфікації, що, вважаємо, необхідно прямо передбачити в КПК.

З'ясування всіх вищезазначених питань створює оптимальні умови для формування у судді знання, що покладається в основу процесуального рішення. Як зазначає Ю. М. Грошевий, в судовому засіданні суддями, з однієї сторони, пізнаються обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а з іншої – ними перевіряється достовірність знань, об'єктивованих у процесуальних актах слідчим, прокурором, тобто контролюється доказова достовірність та правова правильність знань, досягнутих у попередній процесуальній стадії, що виступає в якості наступництва знань в судовому пізнанні [12, с. 15]. Крім того, встановлення саме таких меж кримінального процесуального пізнання судді у провадженнях цієї категорії має, на наш погляд, важливе превентивне значення щодо недопущення судової помилки, порушення прав підозрюваного, обвинуваченого, в тому числі – його фундаментального права на справедливий суд.

Висновки з даного дослідження. За наведеного вище дослідження процесуального порядку здійснення судового розгляду угоди про примирення можна зробити висновок про необхідність нормативного вдосконалення цієї процедури, що полягає у деталізації процесуального порядку розгляду угоди про примирення у підготовчому провадженні, необхідності дослідження матеріалів досудового розслідування, розширенні кола питань, які суд повинен з'ясувати під час розгляду угоди тощо.

Література

1. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. – СПб.: Издательство «Юридический центр пресс», 2002. – 544 с.

2. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: Навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
3. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / Р. В. Новак ; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2015. – 214 с.
4. Пушкар П.В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пушкар П.В. — Х., 2005. — 182 с.
5. Тітко І. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України: монографія / І. Тітко. – Х.: Право, 2015. – 448 с.
6. Тюрін Г.Є. Організаційно-правові основи участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод : монографія / Г. Є. Тюрін. – Х. : Право, 2015. – 288 с.
7. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод [Електронний ресурс]: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 р. / ВССУ : офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12>. – Заголовок з екрана.
8. Про доповнення до Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12 [Електронний ресурс]: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05.04.2013 р. / ВССУ : офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0223740-13>. – Заголовок з екрана.
9. Узагальнення судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод від 22 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html. –

Заголовок з екрана.

10. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015: офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15>. – Заголовок з екрана.
11. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Харків від 03 лютого 2016 р. у провадженні № 1-кп/644/195/16 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
12. Грошевой, Ю. М. Сущность судебных решений в советском уголовном процессе [Текст]: монография / Ю. М. Грошевой. – Х.: Вища школа, 1979. – 144 с.

References

1. Golovko L.V. Alternativyi ugovnomu presledovaniyu v sovremennom prave. – SPb.: Izdatelstvo «Yuridicheskiy tsentr press», 2002. – 544 s.
2. Loboyko L.M., Banchuk O.A. KrimInalnyi protses: Navchalniy posibnik. – K.: VaIte, 2014. – 280 s.
3. Novak R. V. KrimInalne provadzhennya na pIdstavI ugod v UkraYinI : dis. ... kand. yurid. nauk : spets. 19.00.09 «PsihologIya dIyalnostI v osoblivih umovah» / R. V. Novak ; HarkIvskiy natsIonalniy unIversitet Im. V.N. KarazIna. HarkIv, 2015. – 214 s.
4. Pushkar P.V. Ugoda pro viznannya vini u suchasnomu krimInalnomu protsesI: porIvnyalno-pravove dosIIdzhennya: dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.09 / Pushkar P.V. — H., 2005. — 182 s.
5. Titko I. Normativne zabezpechennya ta praktika realIzatsIYi privatnogo Interesu v krimInalnomu protsesI UkraYini: monografIya / I. Titko. – H.: Pravo, 2015. – 448 s.

6. Tyurin G.E. Organizatsiynno-pravovi osnovi uchasti prokurora u kriminalnomu provadzhenni na pidstavi ugod : monografiya / G. E. Tyurin. – H. : Pravo, 2015. – 288 s.
7. Pro deyaki pitannya zdijsnennya kriminal'nogo provadzhennya na pidstavi ugod [Elektronnij resurs]: Informacijnij list Vischogo specializovanogo sudu Ukraïni z rozglyadu civil'nih i kriminal'nih sprav vid 15.11.2012 r. // VSSU : ofic. veb-sajt. - Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12>. - Zagolovok z ekrana.
8. Pro dopovnennya do Informacijnogo lista Vischogo specializovanogo sudu Ukraïni z rozglyadu civil'nih i kriminal'nih sprav vid 15.11.2012 r. № 223-1679/0/4-12 [Elektronnij resurs]: Informacijnij list Vischogo specializovanogo sudu Ukraïni z rozglyadu civil'nih i kriminal'nih sprav vid 05.04.2013 r. / VSSU : ofic. veb-sajt. - Rezhim dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0223740-13>. - Zagolovok z ekrana.
9. Uzagal'nennya sudovoï praktiki zdijsnennya kriminal'nogo provadzhennya na pidstavi ugod vid 22 sichnya 2014 r. [Elektronnij resurs]. - Rezhim dostupu: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html. - Zagolovok z ekrana.
10. Pro praktiku zdijsnennya sudami kriminal'nogo provadzhennya na pidstavi ugod [Elektronnij resurs] : Postanova Plenumu Vischogo specializovanogo sudu Ukraïni z rozglyadu civil'nih i kriminal'nih sprav vid 11.12.2015 : ofic. veb-sajt. - Rezhim dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15>. - Zagolovok z ekrana.
11. Virok Ordzhonikidzevs'kogo rajonnogo sudu m. Harkiv vid 03 lyutogo 2016 r. u provadzhenni № 1-kp/644/195/16 [Elektronnij resurs] . - Rezhim dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua>
12. Groshevoj, Yu. M. Suschnost' sudebnyh reshenij v sovetskom ugolovnom processe [Tekst]: monografiya / Yu. M. Groshevoj. - H.: Vischa shkola, 1979. - 144 s.